

Kicsák Lóránt

MŰHELYTÁRSAM 3.

2024-07-10 | JEGYZET

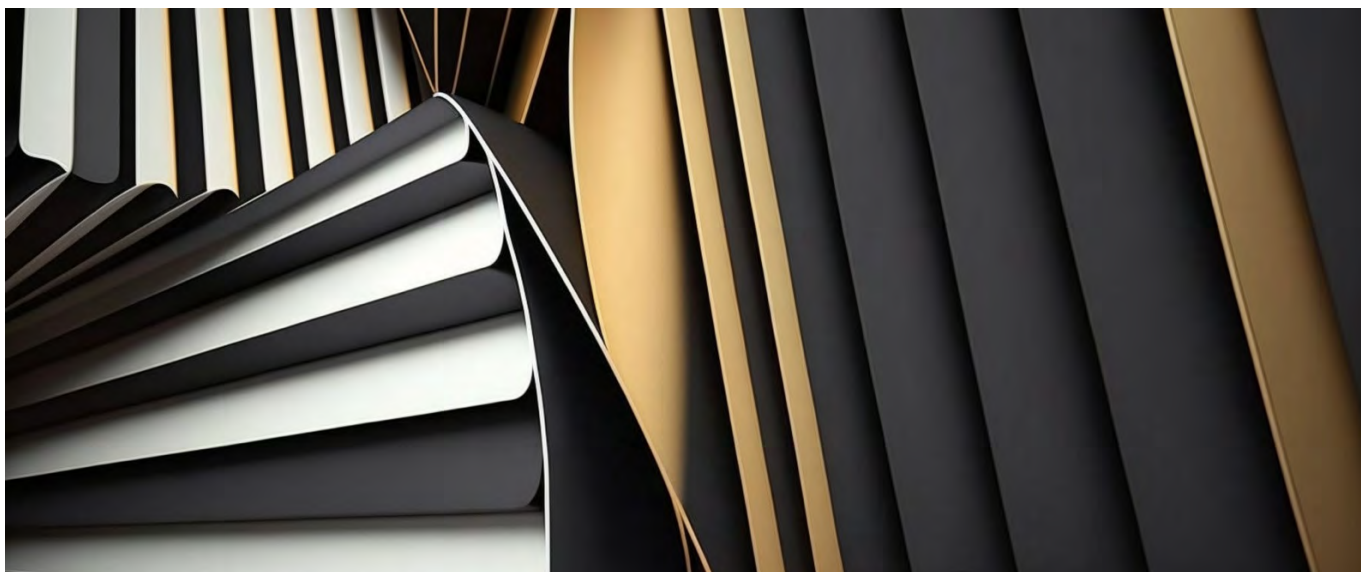

Új rovatunkban arra kértük szerzőinket, hogy a Liget műhelyében korábban született egy-egy írás rövid részletére mai tudásuk-világérzésük szerint reflektáljanak.

„... mielőtt egy időre az Egyesült Államokba költöztem, rövid publicisztikában próbáltam felállítani az X-és az Y-világ képletét. Tézisem az volt, hogy a jövő sorskérdéseinek elemzésekor nem a politikai szekértáborok mentén tagozódik az ország, hanem annak megfelelően, hogy kik testesítenek meg az ipari korszakba

visszahúzó működésmódokat, gyakorlatokat és elveket, a Múlt erőiként, és kik azok, akik már az információs korszak embereiként a Jövő öntőformáira emlékeztetően alakítják a maguk és mások sorsát. Ha így tekintünk gazdaságra, politikára, kultúrára, társadalomra, a választóvonal egészen máshová kerül, mint rendesen. A magyar politikai elit azóta is szinte teljes egészében az X-világot képviseli, pártállástól függetlenül, cinikus hatalomtechnikává züllesztve a legnemesebb küldetést és szolgálatot, amit a joggal együtt megszerzett felelősség jelent: megoldásokat adni az ország akut problémáira, és autentikus jövőkép mentén, a minőség-elvet szem előtt tartva, professzionális kormányzati munkával építeni, javítani, használni, segíteni, korszerűsíteni. S mivel az állam az újraelosztás és ennek révén a fejlesztési prioritások kezelésének egészségtelenül túlsúlyos és korrupt szereplője, a mai napig mindenütt fenntartja és erősíti az X-fertőzést, ameddig a hatalma és a keze elér – a felsőoktatástól az egészségügyön át a kultúráig vagy a sportig egyetlen óriási, Ady Endre tollára illő televénnyé duzzasztva a magyar X-lápvilágot.”

Z. Karvalics László: *Egy másik Magyarország felé – az autonómiaszigetek fontosságáról*, 2016/2

Az utalás Adyra megidézi a már többször terméketlennek bizonyult ellentéteket: progresszív vagy maradi, népi vagy urbánus, nemzeti vagy kozmopolita, városi vagy vidéki stb. Ezeket lehetetlen meghaladni, csak teljes mellőzésük, kiiktatásuk a közbeszédből és a gondolkodásból járhat eredménnyel.

Az elmúlt évtizedekben Magyarországon nem a modernizáció maradt el, hanem a magyar társadalom emancipációja. Az emancipáció a felvilágosodásként értett *modernitás* programterve. A modernitás nem azonos a modernizációval, sem az iparosítás, sem az információs modernizáció formájában, bár egy töről fakadnak: az emancipáció az észre épülő morál követelményéből ered, a modernizáció minden formája pedig a kalkuláló, algoritmizáló, instrumentális ész végtelenített működése a természet fölötti uralom megszerzésére a tudás technikai felhasználásával. Az információs korszak emberei, ahogy én értem, a szabadjára engedett algoritmizálást képviselik, és ennek a gondolkodásnak a következménye a technika planetáris uralma, a kibernetikai őrjöngés közepette – ahogy Heidegger fogalmazott.

majd mi megmondjuk

Miközben tehát Magyarország aránylag modernizált és iparosodott ország, a magyar társadalom mérhetetlenül heteronóm, és a szocializációval heteronóm egyéneket előállítva

rendre újratermeli magát. Az emancipáció nemhogy nem történt meg a 20. század végén, de a társadalom és az egyének heteronómiája, rövid kísérlet után, erősödött. A 2010-es évektől pedig a politikai hatalom a heteronómia-vágy kielégítőjeként tünteti fel magát: „majd mi megmondjuk, megoldjuk, majd mi megvédünk, ellátunk, ti csak engedelmeskedjetek (= szavazzatok ránk)”. Hogy ezen az információs korszak emberei miben segítenének, azt nem látom. Főleg, ha a jövő öntőformái a big data révén nyert mintázatok, vagyis nem az emberi teremtőtevékenység és cselekvés alkotásai, hanem a gépi átlagolás termékei.

Új önmeghatározásra van szükségünk.

Fel kell szabadítani a társadalmat a rendszerszerű, s valóban csupán a hatalomtechnika és -logika mentén szerveződő, a mindenkor oligarchiába torkolló pártpolitika uralma alól, akár azt a radikális gondolatot is felelevenítve, hogy létezhet társadalmi intézmény (erőszakmonopolizáló és erőforrásprivatizáló) államszervezet nélkül. Vagy legalább az alá-fölérendeltségi viszonyuk megfordítható: lehetséges a társadalmi szerveződésnek *alárendelt* hatalmi-adminisztratív intézményt létrehozni. Az állampolitikai rendszer ma a társadalmat önmaga fenntartására szolgáló

környezetként *használja*, és a maga környezetével a végletekig kizsigereli. Az autonómiaszigetek ellenállási gócok, a fennállóval szembeni tehetetlenségü(n)ket kinyilvánító elhatárolódások. Így még hálózatba szerveződve sem képviselhetnek valódi alternatív létformát. Az autonómiát redukálhatatlan és meghaladhatatlan ösztársadalmi értéként szükséges felmutatni a példájukon, ami nemcsak valami ellenében, hanem önmagáért bontakozik ki.

Ösztársadalmi értéké akkor válhat, ha az egyéni autonómiában alapozódik meg. A legkülönbözőbb társadalmi létformák, az együttélés új és szabad formái, csak az autonóm egyénekre támaszkodva válhatnak általános társadalomszervező erővé. Csak az öngondozás feltétlen parancsának engedelmeskedő élet kínálja annak lehetőségét, hogy az önmagunk feletti uralom kimunkálásával ellenálljunk minden külső uralmi törekvésnek. Az egyéni autonómia mindenki más egyéni autonómiáját jelenti, a saját személyes szabadságom a másik ember szabadságával kezdődik. A kölcsönös elismerés az első társadalmi kötelék, mely együttéléssé a megelőlegezett bizalomban válik, ami a közös tevékenységben nyer megerősítést. A társas viszonyt megképző szervező elv tehát az autonóm egyének esetében részvétel a közös tevékenységben. Közös tevékenységek és kezdeményezések szükségesek ahhoz, hogy

új normákat tudjunk érvényesíteni és intézményesíteni. Ki kell tennünk magunkat olyan helyzeteknek, szembe kell néznünk olyan kihívásokkal, amelyek közös cselekvést igényelnek, hogy közös tapasztalattá lehessen a cselekvőképességünk hatékonysága és a felelősségünk vállalása, és ez a tapasztalat közös értéké szilárduljon.

kép | vecteezy.com